

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ і м. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

На правах рукопису

КОРБИЧ Галина Григорівна

"ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСНИК" /1898-1906 рр./
І УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС

Спеціальність ІО.01.02 - Українська література

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ-1994

00756850 (V)

Робота виконана в Інституті літератури ім.Т.Г.Шевченка
Національної Академії Наук України.

Науковий керівник - ПОГРЕБЕННИК Федір Петрович, доктор
філологічних наук, професор.

Офіційні опоненти: ФЕДЧЕНКО Павло Максимович, доктор
філологічних наук, професор.

СИДОРЕНКО Наталя Миколаївна, кандидат
філологічних наук, доцент.

Провідна організація - Український державний педагогічний
університет ім.М.Драгоманова.

Захист відбудеться " 6 грудні 1994 р. на засіданні
спеціалізованої ради Д 016.35.01 в Інституті літератури
ім.Т.Г.Шевченка Національної Академії Наук України - /252001,
Київ-1, вул.Грушевського, 4/.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту лі-
тератури Національної Академії Наук України.

Автореферат розіслано " 4 " жовтня 1994 р.

Учений секретар
спеціалізованої ради
кандидат філологічних наук

СУЛИМА М.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Визначення місця й ролі літературно-громадських видань у духовних змаганнях народу є багатоаспектною проблемою. Для віками позбавлених власної державності українців, що зберігали свою національну самобутність тільки у сфері культури, ця проблема набуває особливого значення. Складність її розв'язання зростає, коли взяти до уваги, що досліджуваний об'єкт - це літературний орган, покликаний виконувати місію об'єднуючого фактора для розмежованого кордонами народу.

Часопис "Літературно-науковий вісник" /1898-1906 рр./ становить собою цілий пласт української культури. На його сторінках відображався весь літературний процес, знаходила своє відбиття громадсько-політична, науково-критична, мистецько-естетична думка тієї доби. Часопис служив своєрідним містком, що поєднував українське письменство з європейськими літературно-мистецькими рухами. Він був речником прогресивних починань, несучи своєму народові ідею соборності та державності.

Сторінки ЛНВ - це необхідне джерело знань про основний, так би мовити, магістральний перебіг тогочасної епохи, її найважливіші ознаки. В наш час важко знайти дослідника вітчизняної і навіть зарубіжної літератури кінця XIX - початку XX ст., громадсько-політичної чи естетично-критичної думки, який би не звертався до ЛНВ. А тим часом журнал належить до одного з найслабше вивчених проявів української культури. Дослідження, що велися досі, переважно зводились до розкриття ролі Івана Франка у журналі. В працях українських літературознавців /серед них О.Дей, М.Возняк, І.Дорошенко, С.Кирилюк, М.Бернштейн, М.Нечитайло, І.Бацула, автори "Історії української дохвотневої журналістики"/ історія ЛНВ у 1898-1906 рр. висвітлюється переважно через призму діяльності І.Франка, в аспек-

ті тотожності з нев. Короткі, влучні я досить об'єктивні характеристики, дані часописові у восьмитомній і двотомній "Історіях української літератури", а також в "Історії української літературної критики", створить належне уявлення про ЛНВ, однак залишать поза увагою чимало аспектів, пов'язаних з його діяльністю.

Донедавна за об'єктивно існуючих в Україні умов не було змоги підійти до ЛНВ як до визначного явища національної культури. Відсутність можливості використати необхідні архівні матеріали, розставити відповідні історико-літературні акценти, ввести у науковий обіг ряд визначних імен спричинилася до того, що роль і місце часопису в українському літературному процесі на зламі віків залишаються не-в'язаними. Не оцінено належним чином і значення ЛНВ для вітчизняної культури.

Українському письменству кінця XIX – початку XX ст. в основних його проявах хоч і було присвячено ряд багатоаспектних досліджень, однак питання розвитку тогочасної літератури не пов'язувалися з художньою практикою журналу. ЛНВ протягом 1898–1906 рр. як єдиний україномовний письменницький орган не лише був віддзеркаленням літературного процесу, а й сам впливав на нього, своєю критичною думкою торував шляхи для входження нового в систему існуючих цінностей.

Сьогодні, коли формується нова цілісна концепція розвитку українського письменства, переосмислюється історичний та естетичний досвід, вивчення діяльності ЛНВ у контексті літературного процесу на зламі XIX–XX ст. з урахуванням національних змагань української інтелігенції становить безперечний науковий інтерес.

Мета роботи полягає в аналітичному дослідженні взаємозв'язку між ЛНВ і українським літературним процесом. При цьому особлива увага приділяється в'язуванню ролі часопису у висвітленні но-

вих тенденцій розвитку національної літератури. В роботі порушується проблема творення всеукраїнської письменницької трибуни, дається характеристика діяльності перших редакторів ЛНВ, визначається особистий внесок кожного з них у спільну справу організації місячника й регулярного його виходу в світ.

Цій меті підпорядковано такі завдання:

- висвітлити значення Галичини як політичного центру, де формувався український культурний рух, а також розкрити її важливість як територіального фактору, що впливав на ступінь відкритості українського письменства до основних проявів європейського культурного життя;

- з'ясувати зв'язок між часописом і попередніми західноукраїнськими літературно-публіцистичними виданнями /зокрема двотижневиком "Зоря" і журналом "Діло і слово"/, показати засвоєння місячником досвіду цих органів та подальший розвиток їх традицій;

- проаналізувати послідовну позицію редакції в дотриманні своїх програмних принципів як головну передумову згуртування на сторінках часопису всіх чільних мистецьких сил обох Збруча.

При дослідженні літературно-естетичної програми ЛНВ, яка обумовлювала постійну увагу часопису до розвою вітчизняного письменства, з'ясовуються такі аспекти:

- визначення контексту епохи, який впливав на художню практику ЛНВ;

- встановлення кореляції між часописом і письменниками, що стало запорукою успіху видання;

- висвітлення значення синтетичних праць Івана Франка для розуміння головних особливостей розвитку тогочасного літературного процесу;

- аналіз літературно-критичних виступів журналу з приводу

новаторських пошуків молодих митців;

- розкриття суті полемічних виступів і дискусій навколо нових літературних явищ.

Предметом вивчення є основний корпус літературно-критичних публікацій часопису, а також редакційні виступи /відозви, статті, коментарі тощо/. До аналізу залучені й присвячені ЛНВ публікації в тогочасних українських та іноземних періодичних виданнях. Вагомими елементами дослідження стали архівні документи /постанови НТШ, листи редакції до офіційних осіб та установ, книги реєстрації передплатників/ і велика епістолярна спадщина редакторів та авторів журналу.

Джерелами дослідження були річні комплекти "Літературно-наукового вісника" за 1898-1906 рр., номери галицьких газет "Діло", "Руслан", "Душпастир", чернівецької "Буковини", хитомирської "Болнини", випуски іноземних журналів: польських - "Крутыка" і "Świat Słowiański", німецьких - "Das literarische Echo" і "Gesellschaft", чеського "Slovanský přehled". Для з'ясування значення львівського періоду в подальшій історії часопису використано наступні річники. Особливо ціннов з цього погляду є перша книжка ЛНВ за 1948 рік, яка відкриває відновлене в еміграції видання /Регенсбург, Західна Німеччина/: в ній містяться публікації, присвячені 50-літньому ввілесві часопису. Крім того, використовувались архівні матеріали відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України та Львівської наукової бібліотеки ім.В.Стефаніка НАН України, Центрального державного історичного архіву України в Києві та ЦДІА України у Львові, а також Літературного архіву Інституту літератури АН Чехії, Народного музею в м.Празі, Архіву м.Праги.

Дисертаційне дослідження проведено на стику наук: історії літератури, літературознавства та історії української журналістики. В роботі застосовано системно-функціональний принцип аналізу з використанням історико-генетичного та описово-порівняльного методів. Теоретико-методологічну основу складають літературно-критичні розвідки І.Франка, М.Грушевського, О.Маковея, С.Єфремова, А.Крушельницького, М.Мочульського, С.Русової, Б.Лепкого, праці з проблем розвитку української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст. сучасних літературознавців – авторів з материкової України /О.Білецького, О.Бабишкіна, Г.Вєрвеса, Ф.Погребенника, І.Дениска, Н.Калениченко, Е.Соловей, Т.Гундорової, Н.Шумило та ін./, з української діаспори /Л.Рудницького, В.Шевельова, Г.Грабовича/, а також зарубіжних учених /М.Якубця, М.Купльовського/. Крім того, робота базується на дослідженнях із франкознавства та історії української журналістики.

Наукова новизна реферованої роботи полягає в тому, що в ній об'єктом дослідження став журнал "Літературно-науковий вісник" у його зв'язку з тогочасним українським літературним процесом. У цьому плані в дисертації розглядається багато проблем, які або взагалі не вивчалися, або були недостатньо висвітлені. Наприклад, на основі введення в науковий обіг і критичного осмислення численних архівних матеріалів розглядається історія виникнення та діяльність ЛНВ протягом 1898-1906 рр., дається характеристика його засновників і творців. Із сучасних позицій, у світлі українського національного відродження, вперше робиться спроба показати вплив часопису на розвиток тогочасного літературного процесу, визначити його внесок у входження українського письменства до європейських літератур, висвітлюється значення ЛНВ для української культури в цілому.

Практичне значення роботи. Зроблені узагальнення, спостереження й висновки, а також опрацьовані архівні джерела сприятимуть подальшим дослідженням шляхів розвитку української літератури, критики й журналістики. Матеріали дисертації можуть використовуватися при вивченні історії української літератури, української літературно-критичної думки й журналістики, при розробці вузівських курсів, проведенні спецкурсів і спецсеминарів, а основні положення дослідження, аналітичний розгляд літературно-критичних публікацій ЛНБ - у наукових коментарях, біо-бібліографічних довідниках, працях узагальнювочого характеру тощо.

Апробація роботи здійснювалася при її обговоренні на засіданні відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України. Головні її положення викладені у виступах авторки на ХУП і ХУІІ Всепольських славістичних симпозиумах, проведених у м.Зелена Гура /Республіка Польща/ в 1990 р. і 1993 р., на ХУП Всесвітньому конгресі Міжнародної Федерації викладачів сучасних мов /FIRLV /, що проходив у м.Печ /Угорщина/ 1991 р., на Х Всеукраїнській славістичній конференції "Духовне відродження слов'ян у контексті європейської та світової культури" /Чернівці, 1992/, на ІІ Конгресі Міжнародної асоціації україністів /Львів, 1993/. Авторка має шість публікацій по темі дисертації.

Обсяг і структура дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і бібліографії.

Зміст роботи

У вступі обґрунтовується актуальність досліджуваної проблеми, визначається стан її вивченості, завдання і мета роботи, накреслюються шляхи їх реалізації.

Перший розділ "До історії створення "Літературно-наукового вісника" присвячено соціально-політичним передумовам виникнення часопису, його становленню у період 1896–1906 рр. Вийшовши з друку у Львові 1898 р., ЛНВ вже самою назвою задекларував появу якщо не зовсім нового за своїм змістом типу періодичного видання, то принаймні спробу його організаторів і фундаторів прилучити українську періодику до загальноєвропейського культурного процесу. Протягом минулого століття інституційні починання нечисленної української інтелігенції були здебільшого спрямовані на збереження національної самобутності. Показовим є той факт, що їхні назви переважно звернені в минуле: "Кирило-Мефодіївське братство", "Хата", "Основа", "Громада", "Киевская старина". Назва ЛНВ порушила цю традицію, віддзеркалюючи не тільки тип видання, а й основний характер тієї доби, коли наука й література йшли в парі, набираючи пріоритетного значення на шляху до поступу.

ЛНВ виходить у світ саме тоді, коли відбувається, за словами Івана Франка, "регенераційний процес нації, що з важкого духовного і політичного пригноблення звільня, але постійно двигеться до нормального життя"¹. Загальноісторичні обрії цього процесу сягають 1863 і 1876 рр. Смертельні вироки, винесені українському друкованому слову в цей час, стосувалися фактично всього українства. Вони не могли не позначитися на розвиткові української літератури, позбавленої друкованого слова в самому серці своїх етнічних земель – на Східній Україні. Практичним гарантом її існування стали контакти з Галичином. Від кінця 70-х років

¹ Франко І. З останніх десятиліть XIX віку // Збір. творів: У 50-ти тт. – К.: Наук. думка, 1984. – Т.41. – С.482.

вони з меншою або більшою інтенсивністю, не без тертя й непорозумінь, почали встановлюватися і дедалі ширше розвиватися. Таким чином, центр культурного /та й політичного/ життя переносився до Галичини.

Процес зближення збігається з тим періодом в історії Східної Галичини й Буковини, коли українське населення, користуючись деякими гарантованими конституціями Австро-Угорської монархії свободами, здійснювало реалізацію завдань, пов'язаних із національним відродженням. На землях Західної України було підготовлено ґрунт для єднання розмежованих кордонами співвітчизників, на якому першочергового значення набував розвій культури у всеукраїнському масштабі. Внаслідок перспективних діянь інтелектуальних сил зі Східної України, що вбачали порятунок для рідної культури в зносинах з Галичиною, постає на цьому ґрунті в 1878 р. Товариство ім.Т.Шевченка /зreformоване у 1892 р. у Наукове Товариство ім.Т.Шевченка/. Покликане служити вітчизняній науці, НТШ інтегрує всі помітні інтелектуальні сили з обох частин України, сприяючи тим самим небувалому, майже всебічному розвитку української наукової думки й гідній її репрезентації перед світом. Об'єднання на полі науки призвело до розвою культурних змагань, що синхронно виявлялося на терені як Західної, так і Східної України. Могутнім поштовхом у цих змаганнях був заснований Товариством як літературно-науковий орган часопис ЛНВ. У реферованій дисертації висвітлюється діяльність НТШ на час заснування місячника, розглядається причини, які спонукали Товариство видавати журнал: поставивши справу розвитку національної науки на міцний ґрунт, НТШ докладно чимало зусиль для інтенсифікації літературного процесу. На журнал також покладалися завдання щодо консолідації творчих сил, які виконувала наукова інституція.

У розділі висвітлюється досвід двотижневика "Зоря" – попереднього видання НТШ. Гуртувчи навколо себе основні письменницькі сили з обох частин України, "Зоря", на чолі з редактором Василем Лукичем, почала виконувати роль об'єднуючого органу, яким став згодом ЛНВ. Здобуттям популярності в Східній Україні та широким там розповсюдженням двотижневик сприяв пробудженню національної свідомості серед зросіященої частини українців. Водночас орієнтація на східноукраїнського читача привела видання після заборони ввезення його на територію Російської імперії до матеріального краху. Тому з практичних причин редакція ЛНВ намагалась не повторити помилки "Зорі" і прагнула робити місячник однаково цікавим як для західно-, так і східноукраїнських передплатників. Ці намагання виявилися передбачливими: заборона царською цензурою доступу ЛНВ до Росії /1901/ хоч і негативно вплинула на розвиток журналу, однак не спричинилася до припинення його виходу у світ.

У дисертації широко подається програмні положення часопису, в яких висвітлювалося головну мету його діяльності і засоби її досягнення. ЛНВ мав виправити певну "односторонність культурних інтересів"^I, яка склалася внаслідок того, що в Галичині наприкінці XIX ст. всі українські видання функціонували як ідейні органи політичних партій та угруповань. Завдання-мінімум – бути противагою у суспільно-культурному житті стосовно цих органів – перекувалося із завданням-максимумом, діапазон якого мав виходити за межі Галичини: консолідація всіх літературних сил по обидва кордони Збруча і організація відповідного культурного органу для всього українського народу. Редакційний комітет одразу брав курс

^I Проспект програми ЛНВ. – ЦДІА України у Львові. – 3.401. –

на створення світоглядно-плюралістичного, понадпартійного, демократичного часопису. На ЛНВ покладалося виконання просвітительських функцій: програма видання осмислювалася з урахуванням інтересів і прагнень поступової української інтелігенції виходити за межі вузької регіональної проблематики, виводити своє духовність на простори загальнолюдських цінностей та всіляко до них придучатися. Втілення в життя програмних положень часопису та дотримання задекларованих принципів здійснювалося послідовно протягом усього львівського періоду видання журналу.

Організація і становлення часопису відбувалися у важких обставинах. З одного боку, відчутними були недостатнє розуміння, навіть несприйняття всього нового частиною західноукраїнської інтелігенції, наявність у суспільно-культурному житті галицьких українців так званої "добровільної громадської цензури"^I, здатної своєю неприхильністю притлумити будь-яке прогресивне починання. А з іншого – шлях до духовного єднання, чому мав служити ЛНВ, лежав через тортури офіційної царської цензури. Ці дві головні проблеми часопис вирішував протягом усього львівського періоду.

У другому розділі "Значення діяльності редакторів ЛНВ у розбудові і функціонуванні журналу як всеукраїнського національного органу" дається характеристика співпраці перших редакторів часопису. Розглядаючи участь у ЛНВ Івана Франка, Михайла Грушевського, Володимира Гнатюка, Осипа Маковея та почасти Олександра Борковського, дисертантка не ставила собі за мету аналізувати їх творчий доробок. Натомість у дисертації висвітлюється їхнє активне і багатоаспектне співробітництво у галузі редагування часопису.

^I Маковей О. З життя і письменства. // ЛНВ: - 1896. - Т.П. - Кн.4. - С.185.

Кожному з членів редакційного комітету присвячується підрозділ. Загалом ця частина роботи побудована за принципом наростання: від розгляду короткотривалої участі в ЛНВ О.Борковського до висвітлення багатогранної діяльності І.Франка, внесок якого, зроблений через часопис у рідну культуру, дорівнює діяльності цілої наукової установи. Відразу зазначимо, що авторка усвідомлювала невичерпність теми участі І.Франка у місячнику, багатомірність її контексту. Беручи до уваги факт, що тема порушувалась уже сучасниками Франка¹ і не раз була предметом пильної уваги українських учених, дисертантка ставила собі за мету наголосити на деяких моментах, ледь накреслених у попередніх дослідженнях, розставити ряд акцентів, яким, на її думку, раніше приділялася недостатня увага.

У дисертації вперше широко висвітлюється роль Михайла Грушевського в ЛНВ. Створення часопису відбувалося в площині загальної концепції державотворних і націорозбудовчих діянь ученого. Конкретним їх виявом стало запалювання "вогниць", котрі в той час змогли б виконувати функцію об'єднуючого фактора для народу, розділеного не лише географічно, а й конфесійно. А постійне протистояння політичних і національних поглядів, що ставало притаманне нечисленній його інтелігенції, могло призвести до повного національного збайдужіння прийдешніх поколінь, відтак – і до втрати власної тотожності. "Вогнища" – ці осередки "спільної духовної праці для галичан, буковинців, українців"² – поставали завдяки ге-

¹ Див.: Крушельницький А. Іван Франко: Поезія. – Коломия, 1909.

² Грушевський М. Українсько-руське відродження в історичнім розвоі українсько-руського народу. // ЛНВ: – 1898. – Т.IV. –

ніальній думці, надзвичайній працездатності та подвижницьким організаторським зусиллям Грушевського на спеціально вибраному для них полі, де виключено було існування кордонів, тобто в царині науки і культури. Разом із Науковим Товариством ім.Т.Шевченка також інституцією став і ЛНВ.

У цьому розділі здійснюється спроба пролити світло на атмосферу співпраці, що панувала в редакції. На підставі джерельних матеріалів робиться висновок, що створювали часопис однодумці, а взаємини між двома велетнями вітчизняної культури – Франком і Грушевським – були в ЛНВ партнерськими.

У третьому розділі "Роль ЛНВ в ідейно-художньому збагаченні української літератури та утвердженні в ній новаторських пошуків" досліджується реакція ЛНВ на нові тенденції розвитку української літератури кінця XIX – початку XX ст. Розгляд ведеться на тлі об'єктивних і суб'єктивних чинників, що формували часопис як якісно нове видання, враховується й європейський контекст тогочасної літературної епохи.

Політичні й культурні зусилля українського народу по обидва боки юрдуку викликали "щораз буйніший розквіт художньої літератури" /Богдан Лепкий/. Розміття літературної продукції з її широким ідейно-тематичним діапазоном майже повністю представлено на сторінках єдиного україномовного письменницького органу. Завдяки еволюційно-демократичним настановам редакції, її регулюючим діям, ЛНВ репрезентував основні тенденції й пошуки, характерні для українського літературного процесу тієї доби. Тут у всіх нюансах виявився перехідний характер доби, впливи європейських літературно-мистецьких рухів, які, трансформуючись на українському ґрунті, набували виразного національного забарвлення.

Зробивши критичну думку своїм "повнокровним компонентом"

/Ф.Погребенник/, ЛНВ першим почав окреслювати обриси молодої генерації письменників, що дедалі активніше живила літературний процес творчими імпульсами новацій. Головна заслуга тут, безперечно, належить Франкові. На сторінках часопису вчений розкрив сутність змін у літературі, пов'язуючи їх з виходом на письменницьку арену молодого покоління митців. Осмисленню основних ознак їх творчості передують праці І.Франка, присвячені тогочасному зарубіжному письменству, зокрема вміщена вже в першій книжці ЛНВ стаття "Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах". Звертання до "чужих літератур" не є випадковістю, як, зрештою, все, що осмислював геній І.Франка, – в ньому закладена провідна настанова культурно-національних змагань ученого: історико-культурний досвід народів світу цінний не тільки сам по собі, він може стати важливим знаряддям для розв'язання проблем, що виникають перед кожною конкретною національною культурою. Франкова проєкція на провідні явища розвинених європейських літератур була спрямована вперед, показуючи, які шляхи розвитку можуть очікувати рідне письменство, виявляючи підтекст для зрозуміння новаторських пошуків українських авторів.

У розвідках І.Франка виразно окреслюється європейський контекст /напр., огляд "З останніх десятиліть ХІХ-го віку"/ як необхідний критерій для порівнянь і узагальнень, що так чи інакше впливали на оцінку українського письменства зламу ХІХ-ХХ ст. Наявність цього контексту може також свідчити, що, розглядаючи синхронно літературу східної та західної частин України, І.Франко вклучає її водночас до загальноєвропейського художнього обігу. Звертання вченого до зарубіжного письменства лежать у площині загальної концепції творення часопису, за якою формувалося двоєдине обличчя ЛНВ: одна частина його була спрямована до розвитку своєї

літератури, друга - до світової.

Як відомо, зміни в літературі І.Франко пов'язував зі зміною генерацій. На тлі суспільних змагань і національних рухів він розглядав основні тенденції розвитку вітчизняного письменства як органічно ними породжені. Як на арену суспільно-громадського життя вийшли нові сили й стали його рушійним фактором, так і на літературному полі з'явилася нова генерація зі своїми гаслами, своїм розумінням літератури та її завдань. Адекватність змін для І.Франка очевидна, і відчута ним дуже тонко.

Аналізуючи типологічно-порівняльний метод Франка-критика, дисертантка доходить висновку, що вчений застосовував його для якомога чіткішого з'ясування відмінностей творчих надбань молодих митців. За усвідомленням того, що старе, а що нове в українському письменстві, постає відповідь на інше, більш глобальне питання: "чи робить наша література прогрес, а коли робить, то в яким напрямі?"¹

Виступаючи на сторінках ЛНВ, І.Франко-вчений, спираючись на новітні відкриття тогочасної світової науки й досвід найрозвиненіших європейських літератур, створив теоретичний ґрунт для розуміння змін, що відбувалися в українському письменстві, вказав на їхню закономірність; як історик літератури і критик розкрив внутрішню сутність її розвою; як літературознавець здійснив проникливий аналіз найістотніших літературних явищ. Центром усіх цих досліджень, своєрідним матеріалом для них Франкові послужили творчі пошуки молодих українських авторів.

¹ Франко І. Старе й нове в сучасній українській літературі. //

Навколо літературно-критичних виступів ученого в ЛНВ концентрувалося розуміння головних особливостей розвою тогочасного літературного процесу. Авторка доводить, що праці І.Франка становили стрижень літературно-критичної думки журналу.

На підставі її аналізу у дисертації визначено три головні аспекти, в яких знайшли відбиття форми критичної діяльності часопису. Це публікації інформативного, інформативно-критичного та критично-аналітичного плану. Виступи, присвячені новаціям, належать до другої та третьої груп, що може свідчити про достатньо високий рівень підходу критиків до нових явищ. Розгляд рецензій, оглядів, літературних портретів дав змогу діяти висновку, що тогочасна критика, - ця "невід"ємна частина літературного процесу"¹, - відходила від усталених норм, ставала рухливішою, змінювала критерії оцінки твору, вдосконалювала свій інструментарій.

Пріоритетного значення набував психологізм. Залежно від ступеня його наявності у творі, оцінювалася художня вартість, визначалася достовірність зображальних елементів. Із психологізмом пов'язувався і прогрес літератури в цілому. Зміни в критичній думці виникали під впливом змін у художній літературі.

Сприйняття новаторських починань українських письменників забезпечувала на шпальтах ЛНВ не дуже численна, але ділова група критиків: А.Крушельницький, С.Томашівський, В.Дорошенко, І.Личко, С.Сфремов та інші. Активно виступали, особливо протягом першого півтораріччя, редактори - М.Грушевський і О.Маковей.

¹ Федченко П.М. Літературно-критична думка на Україні в її зв'язках з традиціями європейської літературної критики /XIX ст./ // Рад.літературознавство. - 1989. - № 12. - С.25.

Кілька літературно-критичних публікацій М.Грушевського за-свідчують глибоке розуміння вченим особливостей розвою тогочасно-го письменства. М.Грушевський чітко усвідомлював, що письменни-кам - його сучасникам - судилося творити на своєрідному літера-турному пограниччі. І це у підході до їхньої творчої манери було для вченого відправним пунктом: рівнозначно оцінювати вміння ав-тора відтворити свою опостереження та здатність вкладати у твір власне чуття.

Для літературно-критичних виступів О.Маковей характерним є підхід до художніх надбань під кутом зору безперервності тради-цій. Це позначається на оцінках, які О.Маковей дає творам, спи-раючись на непересічні їх цінності, базуючись на перевірених роз-витком літератури усталених традиціях. Але вмів редактор поміча-ти і найновіші тенденції, незаперечним доказом чого передусім є його літературно-критична студія про Ольгу Кобилянську.

Осмилення нового відбувалося в ЛНВ також і шляхом полемік та дискусій. У дисертації висвітлюється роль часопису в дискусії навколо опублікованої в журналі "Киевская старина" статті Сергія Сфремова "В поюках нової краси". Авторка вказує на позицію, що її займав ЛНВ у ході цієї важливої розмови. Дискусію, яку роз-почав І.Франко своїм глибинним викненням у суть сприйняття літе-ратурних явищ /"Принципи і безпринципність"/, загрожувала небез-пека зійти до з'ясування особистих стосунків, чого редакція не могла допустити. Свідомо припинена не дискусія не розгорнулася у широке обговорення проблем новаторства на естетично-суспільному ґрунті, як того спочатку сподівалася редакція, однак голосно зая-вила про те, що справа розвитку українського письменства з появою в ньому нових напрямів, із впливом нових естетичних віянь на йо-

го творчий метод набирає і в літераторів, і у Реципієнтів винятково важливого значення.

У Висновках підводяться підсумки дослідження, констатується, що місячник ЛНВ у львівський період свого існування відіграв важливу роль у розвитку української літератури, науково-критичної думки, був загальнонаціональним об'єднуючим виданням, навколо якого гуртувалися всі провідні тодішні письменники і критики з обох частин України. Часопис служив своєрідним каталізатором художнього процесу, трибуною не лише національно-естетичної думки, а й надбань світової культури. Високий естетичний і літературознавчий рівень журналу, цілеспрямований характер його діяльності забезпечувала насамперед авторитетна редколегія, до якої належали видатні діячі української культури /М.Грушевський, І.Франко - основні його творці та автори/, відомі вчені та публіцисти /О.Маковей, В.Гнатюк та інші/. Будучи органом НТШ, часопис у своїй практиці вдало й продуктивно поєднував художньо-літературний та науково-публіцистичний аспекти, підпорядковуючи їх основному завданню - розбудові і збагаченню рідного письменства, утвердженню в ньому ідеї національного культурного відродження. Продовжуючи і розвиваючи надбання попередніх журналів, зокрема "Зорі", ЛНВ водночас був новаторським виданням як за своїм змістом, так і за формою, дорівнював провідним на той час європейським журналам. Своєю діяльністю в різних галузях культурного життя, зокрема в сфері естетичної думки, ЛНВ активно і продуктивно впливав на розвиток української літератури, забезпечив її піднесення на вищий рівень, інтегруючи в європейський художній процес.

Основні положення дисертації відображені
в таких публікаціях:

1. Z dziejów piśmi ukraińskiego "Literaturno-naukowyj wisnyk" // Studia i Materiały XXXY. Filologia rosyjska. - Zielona Góra, 1990. - T.9. - С.135-143.
2. Іван Франко про психологізм української прози кінця XIX - початку XX ст. /на матеріалах "Літературно-наукового вісника"/ // Problemy psychologizmu w literaturach wschodniosłowiańskich. - Zielona Góra, 1991. - С.105-112.
3. Журнал "Літературно-науковий вісник" /1898-1906/ про нові явища в українській літературі кінця XIX - початку XX ст. // XVIIth FIPLV WORLD CONGRESS. - Abstracts II. - Pécs. Hungaria. - 10-14.VIII.1991. - С.21.
4. Роль журналу "Літературно-науковий вісник" у популяризації слов'янських літератур /1898-1906 рр./ // X Всеукраїнська славістична конференція "Духовне відродження слов'ян у контексті європейської і світової культури": Тези доповідей. - Чернівці. - 18-20 травня 1992 р. - Т.1. - С.104-105.
5. "В обороні прав і свободного розвоп..." // Слово і час. - 1993. - № 12. - С.53-57.
6. Біля витоків всеукраїнського видання: Діяльність редакторів часопису "Літературно-науковий вісник" у Львові протягом 1898-1906 рр. // Київська старовина. - 1994. - № 2. - С.113-122.

J. Karpiw

П'дписано до друку 20.06.1994р.Об'єм 0,8. Формат 60x84 І/16
Друк офсетний.Тир.100прим.Зам. І63.Безплатно.
Дод УДПУ ім.М.П.Драгоманова,Київ,Пирогова 9.

AB 30.986

AB 30.986